

“SEBESİZ İKTİSAP”TA YOKSULLAŞMA ÖĞESİNE YER VAR MIDIR?

(Is there any Room for the Condition of
Impoverishment in Unjust Enrichment?)

Prof. Dr. Rona SEROZAN*

ÖZET

Uzun yıllardır, öğretide, sebepsiz iktisabın öğeleri arasında, davalının zenginleşmesi öğesinin yanı sıra, davacının yoksullaşması öğesine ve zenginleşme ile yoksullaşma arasında bir neden – sonuç bağı öğesine yer verilmekteydi. Bu yanlış ve sakıncalı anlayış, 2012’de yürürlüğe sokulan ve sebepsiz iktisap olgusu için yoksullaşma öğesine yer vermeyen yeni Türk Borçlar Kanunu madde 77 kuralıyla ciddi bir darbe yemiş oldu. Şimdi artık Türk öğretisinde de aynen İsviçre ve Alman öğretisinde olduğu gibi, sebepsiz iktisabın varlığı için yoksullaşma öğesinin ve yoksullaşma ile zenginleşme arasında da neden – sonuç bağı öğesinin aranmasından vazgeçilmesinin yolu iyice açılmış oldu.

Anahtar kelimeler: Haksız zenginleşme, yoksullaşma, zenginleşme, haksız fiil, gerçek olmayan vekaletsiz iş görme

Abstract

Until the revision of the Code of Obligations in the year 2012, it was believed that the impoverishment of the claimant was a condition of unjust enrichment. After the cancellation of this condition in Art. 77 of the new Code, now the chance of getting rid of this useless component of unjust enrichment has occurred. Thanks to this development conformity with the dominating opinion and practice in Swiss and German Law can at last be achieved.

Keywords: Unjust enrichment, impoverishment, enrichment, torts, non-genuine benevolent intervention in another’s affairs

* İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

Cevdet Yavuz Hoca gibi, ürettiği ağırlıklı yapıtları hukukumuzun en ağır yapı taşları arasında yer alan bir Borçlar Hukuku ustasına yakışacak bir Armağan yazısının konusunu seçmek çok zor olsa gerek. Öyle sanıyorum ki Borçlar Kanunu madde 77 kuralında yer alan değişikliğin yol açtığı kuşku bulutunun dağıtılması konusunda bir inceleme “Hocaya” en fazla yakışacak netameli konulardan biri sayılabilir.

* * *

Bilindiği gibi, eski Borçlar Kanunu madde 61 kuralı şöyleydi: “Haklı bir sebep olmaksızın *aharın* (başkasının) zararına mal iktisap eden kimse onu iadeye mecburdur.” Bu kuralı karşılayan yeni ve değişik Borçlar Kanunu madde 77’de ise “*aharın zararına*” deyimi çıkarılarak, aynen şöyle dendi: “Haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür.”

İster bilinçli, ister bilinçsiz, ister bilinç altından üretilmiş olsun, bu son derece yararlı değişiklik, sebepsiz iktisapta (doğrusu, haksız zenginleşmede) yoksullaşma ögesinin varlığını şart koşmada ısrar edenlerin elinden hiç değilse biçimsel ve sözel bir kozu almış oldu.

* * *

Hemen baştan belirtelim ki biz kökleşmiş “sebepsiz iktisap” deyimi yerine “haksız zenginleşme” deyimini daha tutarlı buluyoruz. Şöyle ki haksız zenginleşme oluşturan iktisapların gerçek anlamda “hiç sebepsiz” olduğu söylenemez. Sebep geçersiz veya sonradan sona ermiş edimlerde gerçek anlamıyla bir sebep yokluğundan (sebepsizlikten) söz edilemez ki. Bunun gibi, yasa gereği iktisaplarda, bu bağlamda karışma ve birleşme yoluyla gerçekleşen edim dışı zenginleşmelerde de dayanaksız bile olsa, şeklen bir “iktisap sebebi” mevcuttur. İktisap sebebinin dayanaksız oluşu böyle bir sebebin mevcut olmadığı anlamına gelmez.

Nitekim Batı hukuk yazınında kullanılan “ungerechtfertigte Bereicherung”, “enrichissement illégitime”, “unjust enrichment” deyimleri de “meşru olmayan, hak edilmemiş zenginleşme” anlamına gelir.

* * *

Haksız fiil istemiyle “yasallık” ve “nispilik” özelliklerinde örtüşen haksız zenginleşme istemi, buna karşılık, ondan temel işlevinde ayrılır.

Şöyle ki haksız fiil kökenli yasal borç ilişkisinde, amaç, zarar görenin malvarlığında hukuka aykırı olarak yol açılan kaybı, açığı, eksikliği kapatmaktır; “telafi” etmektir. Oysa haksız zenginleşme kökenli borç ilişkisinde amaç, meşru olmayan bir yoldan malvarlığını artıranın bu haksız kazancını, hak edilmemiş fazlayı tasfiye etmektir.

Haksız zenginleşme hukuku, adı üstünde, bir haksız “yoksullaşma” (Entreichung) hukuku olmayıp, düpedüz bir haksız “zenginleşme” (Bereicherung) hukukudur. Bu hukuk, yoksullaşmanın (zararın) telafisini değil, fakat zenginleşmenin tasfiyesini amaçlar.

Değişik bir anlatımla: Sözleşmesel tazminat ve haksız fiil tazminatı alacaklının zararını gidermeye, onun açığı (eksikliğini) kapatmaya (telafiye) yönelikken, haksız zenginleşme tasfiyesi borçlunun fazlasını (artısını) devşirmeye (iadeye) yöneliktir.

Bizatihi BK 79 kuralı, haksız zenginleşme hukukunun haksız fiilde olduğu gibi davacının yoksullaşmasını (zararını) değil, salt davalının zenginleşmesini arıtmayı amaçladığını gösterir.

Şöyle ki haksız zenginleşmede iade (tasfiye) sorumluluğunu düzenleyen bu temel kurala göre, kötü niyetli davalı eline geçmiş olanı, iyi niyetli davalı da elinde kalanı iadeyle yükümlüdür; yoksa davacının yoksullaşmasını karşılamakla yükümlü değildir.

Dikkat edilsin ki davacının hiçbir zararı (yoksullaşması) olmasa (diyelim, o, izinsiz yararlanmayı paraya çevirebilecek durumda bulunmasa) bile, davalı, yine de kendi malvarlığında oluşan zenginleşmeyi karşılamak durumunda kalır.

İşte, haksız zenginleşmenin salt zenginleşmeyi arıtıcı bu temel işlevini göz ardı edip, onu haksız fiilin zaten sağladığı malvarlığı eksilmesini (yoksullaşmayı, zararı) giderme işlevine indirgemek demek, haksız zenginleşmenin özünü, onun varlık nedenini yadsıyıp yok saymak demektir.

Bu yanlış yaklaşımın olumsuz pratik sonucu şudur: Haksız zenginleşme hukukunun hak edilmemiş olan, meşru sayılamayan edinimleri (zenginleşmeleri) arıtma (tasfiye) asal işlevi haksız fiil hukukunun zararı giderim (telafi) ikincil işlevine indirgenmiş ve amacından saptırılmış, çarpıtılmış olur.

Sözün özü, haksız zenginleşmede ne zarar (yoksullaşma) gereğine yer vardır ne de buna bağlı olarak zenginleşme ile yoksullaşma arasında bir nedensellik bağının varlığına.

* * *

Haksız fiilde aranan hukuka aykırılık ve kusur öğelerine de rastlanmaz haksız zenginleşmede. Bir doğa olayı (rastlantı) da kişiyi zenginleştirebilir. Örneğin koyun sürüsüne yasa gereği, külli halef mirasçı sıfatıyla malik olan ayırt etme gücünden yoksun bebek A'nın koyunları B'nin tarlasında otlarsa, A B'ye karşı haksız zenginleşme borçlusu olur. Bu örnekten de anlaşılacağı gibi, haksız fiili işleyen kişi kınandığı halde, haksız yere zenginleşen kişi kınanmaz. Bu sonuncusu, sadece hak etmediği, meşru sayılamayacak temelsiz kazanımı (nedensiz edinimi) geri verir. Yoksa, ne denli yinelense azdır; herhangi bir zarar (yoksullaşma) karşılamaz.

Demek ki haksız zenginleşme sorumluluğu, son tahlilde, bir “kusursuz” (aynı zamanda “hukuka aykırılıksız”) ve de “zararsız” sorumluluktur.

* * *

Eski BK 61 kuralında geçen “aharın zararına” (auf Kosten, aux dépens d’autrui) iktisap (zenginleşme) deyimi ve hukuk yazınında rastlanan “belirli bir malvarlığına kayma veya aktarma” (Vermögensverschiebung) benzetmesi yanılmasın. Her haksız zenginleşme olgusunda mutlaka belirli bir malvarlığından başka bir malvarlığına kaymanın (transferin) söz konusu olacağı ve her zenginleşmeye ille bir yoksullaşmanın (zararın) denk düşeceği sanılmasın. Nitekim izinsiz yararlanmalarda, hukuki konumuna haksız müdahalede bulunulan kişinin herhangi bir yoksullaşması (ortada herhangi bir malvarlığı kayması) olmasa bile, izinsiz yararlanma yoluyla müdahalede bulunanın zenginleşmeyi tasfiye etme borcu yine de mevcut olur.

Örneğin, biletsiz yolcu, bindiği taşıt aracı zaten boş gidecek olsa da, açıkçası, taşıt aracını işletenin somut bir yoksullaşması (zararı) olmasa bile, yolculuk (bilet) parasını ödemek zorunda kalır.

Bunun gibi, malikinin kendi haline bırakmış olduğu, zaten kullanmadığı ve kullanmayacağı bir kulübede oturma veya bir tarlayı biçme o malik açısından hiçbir yoksullaşma oluşturmaz. Ama o kulübede oturan ve tarladaki ürünü devşiren kişi açısından, karşılanması gerekli bir zenginleşme vardır yine de. “Ecrimisil”i, yani kullanma karşılığını ödeme borcundan kurtuluş yoktur.

Bu konuda Yargıtay’ı İçtihadı Birleştirme Kararlarına ve kimi yazarları da yersiz polemiklere ve spekülasyonlara sürüklemiş olan kuşkulara ve tereddütlere yer yoktur. (Krş. Serozan, Eşya Hukuku I, 2014, N 748 – 753)

Hatta bu örneklerde başkasının menfaat alanından izinsiz yararlanan kişinin iyi niyetli bulunması, yani izinsiz yararlanma olgusunun ayırıcısında olmaması bile kurttamaz kendisini bu zenginleşmeyi karşılama yükümünden.

Bu gibi durumlarda, belirli bir malvarlığından başka bir malvarlığına aktarımsız, yoksullaşmasız ve kusursuz da olsa, zenginleşme yine de zenginleşenin yanına kâr kalmaz; mutlaka arıtılır.

* * *

Haksız zenginleşmede yoksullaşma ögesini arayanlar, böylesine “yoksullaşmasız zenginleşme” olgularını “gerçek olmayan vekaletsiz iş görme” (BK 530) kuralıyla çözüme bağlamaya çalışırlar.

Oysa, “yoksullaşmasız zenginleşme” olgularının üstesinden “gerçek olmayan vekaletsiz iş görme” (BK 530) kuralıyla gelmeye çalışanlar, bu kuralda öngörülen “sorumluluk hukukumuzun en geniş kapsamlı, en ağır yaptırımının”, adeta “özel hukuk cezasının” (tüm kazançların devri yaptırımının) iyi niyetli zenginleşene asla reva görülemeyeceğini gözden kaçırlar.

BK 530 kuralının öngördüğü “menfaat devri yaptırımını” bencil ve kasıtlı menfaat gaspının özel ağırlıktaki yaptırımıdır. Özel hukukta yadırgansa da düpedüz caydırıcı ve cezalandırıcı kendine özgü bir yaptırımdır bu; tazminatın ve zenginleşmenin boyutlarını aşan pek ağır bir yaptırım olarak göze batar.

Kendisine özgülenmiş olan menfaat alanı ihlal edilmiş olan mağdura bu yaptırım çerçevesinde, fiilen uğramış bulunduğu somut zarardan ve saldırganın elde etmiş bulunduğu “objektif zenginleşmeden” yani ortalama piyasa değerinden bağımsız olup, bu kalemleri aşan bir bedel, açıkçası, saldırganın özel bir beceriyle elde etmiş bulunduğu süper kişisel “sübjektif zenginleşme” bedeli ödetilir. Bu yaptırımla izlenen amaç, besbelli, başkasının menfaatini ihlal eden kişinin bu saldırganlığının onun yanına kâr bırakılmamasıdır. En sık karşılaşılan üç ihlal olgusunda, “fikri hak ihlalinde, kişilik hakkı ihlalinde ve haksız rekabette” bu ağır menfaat devri yaptırımının yasadaki özel olarak öngörülmüş olması ilginçtir.

Sonuç olarak: “Elde edilmiş tüm menfaatlerin” yani “sübjektif zenginleşmenin” devri, iyi niyetli bir zenginleşene, hatta sırf hukuki eksikliği bilmesi gerektiği için ister istemez kötü niyetli sayılacak olan bir zenginleşene bile yüklenemeyecek ağırlıkta bir yaptırımdır. Haksız zenginleşenin iade borcu, onun zenginleşmesinin objektif (nesnel) piyasa değeri (pretium commune) ile sınırlı olmalıdır. Yoksa böylesi astronomik bir cezai ve caydırıcı kazanç bedeli (sübjektif zenginleşme) ile belirlenmemelidir.

* * *

Gerçi farklı görüşler arasında üstün tutulması gereken görüşü arayan bilim insanı kendi görüşünden yana kişilerin çetelesini çekmemeli, onların listesini çıkarmamalıdır; hele otoriteye tabiiyet (argumentum ad verecundiam) tuzağına asla düşmemelidir. Ama bu öğüde kulak asmama kayıtsızlığını göze alma pahasına, yine de İsviçre hukuk öğretisinin şu anlamlı şanlı otoritelerini burada savunulan görüşün destekçileri olarak sıralamadan da vazgeçilmemelidir:

von Büren, Allgemeiner Teil des Obligationenrechts, s. 309; **Keller/Schaufelberger**, Allgemeiner Teil des Obligationenrechts, s. 30i.s. ve s. 66; **Schulin**, Basler Kommentar, OR 62 N 9; **Schmid**, Zürcher Kommentar zum OR 423 N 181, **Schluemp**, Mélanges Piotet, s. 181 i.s.; **Hofstetter**, Schweizerisches Privatrecht VII/2, § 34 I, s. 211 i.s., özellikle s. 214; **Gautschi**, OR 423 N. 2a; **Huguenin**, Besonderer Teil, N. 653 i.s.; **Huguenin**, Obligationenrecht, Zürich, 2012, N 1780; Kaufmann-Bütschli, 230 i.s.

“Yoksullaşmasız zenginleşme” olgularını BK 530 kuralına sokmaya çalışan görüşe karşı özel olarak bk. **Holenstein**, Wertersatz oder Gewinnherausgabe, Zürich, 1983, i.s.; **Lischer**, Die Geschäftsführung ohne Auftrag, s. 179/80; **Weber**, OR 423 N. 8/11; **Schwenzer**, Obligationenrecht Allgemeiner Teil N. 55. 09; N 59.17/18; **Gauch / Schluemp / Schmid / Rey**, Obligationenrecht N. 1517 c; **Schmid**, Zürcher

Kommentar, OR 423 N. 185/86; **İsviçre Federal Mahkemesi**, BGE 119 II 43 i.s. ve BGE 126 III 72 i.s.

Ne yazık ki uygulama haksız zenginleşmede “malvarlıksal transfer” ve “yoksullaşma” gereklerini hiç ödünsüz titizlikle arayıp araştırmakta ve haksız zenginleşmenin arıtılmasında son aşamada asıl belirleyici ölçüt olarak “zenginleşme tutarını” değil de “yoksullaşma tutarını” göz önünde tutmaktadır.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin bu konuda çok sayıda içtihadı vardır. Bk. örneğin **Uygur**, Borçlar Kanunu II, 1990, m. 61, s. 42'de yayımlanmış olan 29.1.1981 günlü ve E. 12371, K. 660 sayılı karar ile m. 63, s. 103'te yayımlanmış olan 21.5.1987 günlü ve E. 2211, K. 4069 sayılı karar.

Bu yanlış tutum haksız zenginleşme hukukunun hak edilmemiş zenginleşmeleri arıtma (tasfiye) konusundaki önemli ve asal işlevini haksız fiil hukukunun zararı giderme konusundaki ikincil işlevine indirgemiş olmaktadır.

İncelemeyi Almanya'da yankılar yaratmış bir Federal Mahkeme kararına konu olmuş, çözümünü çok tartışmalı ve bir o kadar da sürprizli, ilginç bir örnek-olayla noktalayalım:

Olay: On altı yaşındaki A, içinde pek az yolcusu bulunan ve B'ye ait olan bir taşıt aracıyla, biletsiz, kaçak bir tatil yolculuğu yapmaya kalkışmış, ama son durakta yakalanmıştır.

Acaba A'nın B'ye karşı sözleşmesel sorumluluğu ve olası “Genel İşlem Koşulları”ndan kaynaklanan sözleşme cezası ödeme yükümü olabilir mi?

A ile B arasında icap ve kabul konusunda üstü örtülü (zımni) beyanlarla klasik kalıplara uygun bir sözleşmenin kurulduğu söylenemez. Sözleşme kurmaya hiç de istekli olmayan A'nın, araca kaçak olarak binmesi, zımni bir icap ya da kabul beyanı olarak nitelendirilemez. Ama A'nın davranışıyla çelişen bir çekincenin (sözleşmeyi dışlama iradesinin) dikkate alınmayacağı yolundaki ünlü ilke (protestatio facto contraria non valet) gereği, sözleşmenin olduğu ilk bakışta pekala varsayılabilir. Sözleşmenin kurulmuş olduğunu varsayabilmek için, bu gibi sözleşmelerin salt eylemle oluştuğunu kabul eden “fili sözleşme ilişkisi” kuramına yer ve gerek yoktur.

Yalnız olayda şu özellik gözden kaçırılmamalıdır: Küçüğün karşılıklı (ivazlı) işlemi (biletli yolculuk) için onun yasal temsilcisinin oluru şarttır. Bu olur ise olayda eksik kalmış gözükmektedir. Küçüğe cep harçlığı vermenin bu gibi kaçak yolculukları da kapsayacak boyutlarda bir götürü ve üstü kapalı olur (rıza) beyanı anlamına geleceği ileri sürülemez.

Bu durumda A için sözleşmesel sorumluluğa yol açabilecek bağlayıcı bir bağıtın oluştuğu söylenemez. Yolcu taşıma sözleşmesi yasal temsilcinin olurunun eksikliği yüzünden küçüğü bağlamayınca, bu sözleşmenin bütünüyleyiçi parçasını oluşturan Ge-

nel İşlem Koşulları’nda öngörülmüş olan olası sözleşme cezası da A hakkında uygulanamaz. Sözleşmesel sorumluluk tümüyle devre dışıdır.

Peki ama A’nın B’ye karşı hiç değilse haksız fiil sorumluluğu olamaz mı?

Bu soruya verilecek yanıt da olumsuzdur. Çünkü olayda B’nin malvarlığında herhangi bir eksilme (zarar) oluşmuş değildir. Gerçekten de A pek az yolcu taşıyan taşıt aracına binmiş olmasaydı, B bir bilet parası daha elde etmiş olmayacaktı; sözün özü, B’nin malvarlığının durumu daha elverişli olmayacaktı. Özetle, ortada haksız fiil tazminatına dayanak oluşturabilecek somut ve öznel bir zarar yoktur.

Ya A’nın B’ye karşı başkaca talep temellerine dayanan herhangi bir sorumluluğu söz konusu olabilir mi?

Akla edim dışı haksız zenginleşme, özel olarak haksız müdahaleden ötürü zenginleşme (Eingriffskondiktion) gelir. Kaçak yolculuğun, taşıyıcıya özgülenmiş olup, onun teknelci tasarrufuna ve yararlanmasına bırakılmış taşıt aracından izinsiz yararlanma anlamına geldiği tereddütsüzdür. B’de herhangi bir yoksullaşmanın gerçekleşmiş olmaması herhangi bir kuşkuya yol açmamalıdır. Haksız zenginleşme, adı üstünde, zenginleşmeyi tasfiye etmeyi amaçlar; yoksa yoksullaşmayı değil! Yoksullaşmayı (malvarlığı eksilmesini, yani zarar) tasfiye işini haksız fiil kuralları üstlenir.

Bu durumda, ilk bakışta, A’nın B’ye bilet parasını haksız zenginleşme bedeli olarak ödemesi gerekir. Gelgelim, olayda şöyle bir özellik vardır: A’nın yaşı küçüktür. Bu nedenle ancak fiilen zenginleştiği ölçüde (fiilen elde ettiği yarar kadar) iade borçlusu sayılmalıdır. (MK 452)

Oysa, somut olayda taşıt aracında kaçak olarak gerçekleştirdiği tatil yolculuğu A’ya herhangi bir kalıcı öznel yarar sağlamamıştır. A, okul, iş ya da ev yolunda taşıt aracını kullanıp masraftan tasarruf etmemiş; füzuli ve lüks bir tatil yolculuğuna kalkışmıştır. Bu durumlardaysa, tıpkı haksız yere elde ettiği parayı anlamsız yere harcayan (örneğin kumarda yitiren) iyiniyetli zenginleşenin “elinde zenginleşmenin kalmadığı” savunmasını ortaya atabilmesi gibi (BK 79 I), B de zenginleşmenin (yolculuğun) işine yaramadığı savunmasıyla B’nin haksız zenginleşmeden ötürü zenginleşme istemini savuşturabilir.

Yalnız bir an için şöyle de düşünülebilir: A kötü niyetlidir, dolayısıyla, bu olayda, küçüğün ayrık sözlü tazminat sorumluluğunu öngören MK 452 II kuralı dolaylı olarak (kıyasen), zenginleşmenin elde kalmadığı savunmasını kötü niyetli zenginleşenin elinden alan BK 79 II kuralı da doğrudan doğruya uygulanmalıdır.

Gelgelelim, A aleyhine böyle bir akıl yürütme küçüğü koruma amacı ışığında tutarlı sayılamaz. Bir kere MK 452 II kuralının örnek alınması doğru değildir. Çünkü bu kural kötü niyetli küçüğe yalnız zararı giderme (tazminat) yükümü yükler. Yoksa zararsız (yoksullaştırmaz) zenginleşmeleri hiç ayrık sözlü karşılama yükümü değil! Taşıt

aracının işletmecisi B'nin malvarlığını artırma menfaatini onun malvarlığını koruma menfaati kadar kapsamlı korumak da gerekmez. Öyleyse haksız fiil sorumluluğunu haklı kılabilecek bir kural haksız zenginleşmeye dayanak olmamalıdır.

BK 79 II kuralının uygulamasına gelince: Kötü niyetli zenginleşenin elinden ünlü eksilme savunmasını alan bu kural ortada korumayı hak eden bir küçük bulunduğundan somut olayda, “amaça uygun bir sınırlamaya” (teleolojik redüksiyona) tabi tutulmalıdır.

Sonuç şudur: Sözleşme ve haksız fiil kanallarıyla küçük A'dan alınamayan bilet parası haksız zenginleşme kanalıyla da A'dan sağlanamamalıdır.

Haksız zenginleşmenin olgular bütününde yoksullaşma ögesini arayanlar, bu gibi durumlarda, haksız zenginleşme sorumluluğunu, yukarıdaki tartışmalara hiç girmeksizin, daha baştan yadsısalara bile, bu sefer, haksız zenginleşme sorumluluğu yerine, hukukumuzun öngördüğü en ağır yaptırımını, “menfaat ihlalden elde edilmiş tüm kişisel yararların devri yaptırımını” (BK 530'un “gerçek olmayan, hukuka aykırı vekaletsiz iş görme” kuralını) uygularlar. Oysa ancak nitelikli bir kötü (bozuk) niyet taşıyan (özellikle fikri hak korsanlığı yapan) ergin kişi hakkında uygulanması düşünülebilecek bu ağır yaptırımlı kuralı özel olarak korumaya layık küçükler hakkında uygulamak doğru olmaz.

İlginç bir ekleme: Eğer kaçak yolculuk yapan küçük, parasını ödemekten kurtarıldığı şehirler arası veya ülkeler arası yolculuğun sonunda aynı yolcu taşıma işletmesi tarafından yurduna (evine) geri getirilmişse, ana baba çıkarına ve onların iradesi doğrultusunda görülen bu iş (vekaletsiz iş görme) için ana babadan “dönüş yolculuğu parası” istenebilir. (BK 529)

* * *

Batı'da pek popüler bir sınav sorusu oluşturan ve gençlerin sınavda döktüğü terleri adamakıllı artıran bu girift olayı ve düşündürücü çözümünü yazıya dökerken, yazarın aklına, ister istemez, Cevdet Yavuz Hoca'nın, bu gibi soru(n)larda, bilimsel titizlikle ve ciddiyetle gençlere karşı yufka yürekli hoşgörüsünü nasıl da ustaca bağdaştırıp uzlaştırdığı gelmekte.